

Terminologizarea (derivarea semantica)

Svetlana CATERENCIUC

Universitatea Tehnica din Moldova

The process of terminologization, which takes place in today's technical literature, is effected by new technical inventions and emergence of new directions of researches. For this reason, those terms which dictionaries have not yet contained might appear to be essential for interpretation of a certain contextualized paradigm, which is the purpose of the translation activity. New terms are being continuously coined in order to fill any gaps in the term system.

Key-words: metaphor, technical terms, telecommunication language, terminologization, usability experts.

Relatia terminologiei tehnice cu limba comuna este una complexa, constind in schimburi reciproce: intr-o prima etapa, unitati ale lexicului general sufera un proces de terminologizare in domeniul telecomunicatiilor pentru ca apoi, prin utilizarea frecventa in textele de presa, termenii sa fie supusi unei despecializari treptate, pe masura extinderii contextual- semantice la nivelul limbi comune. Pe linga faptul ca telecomunicatiile sunt in prezent unul dintre cele mai dinamice domenii ale cunoasterii umane, inregistrind, pe zi ce trece, progrese tot mai mari, cu importante consecinte si de ordin lingvistic se remarca eforturi intreprinse chiar din interiorul domeniului de o serie de experti – *usability experts, pentru diminuarea stresului ivit la contactul cu noua tehnologie si cu terminologia caracteristica* (ceea ce in engleza poarta denumirea de *technostress* [1], [2], in scopul sporirii accesibilitatii pentru utilizatorul de rind. In acest sens, terminologia tehnica (cu referire la terminologia telecomunicatiilor in limba engleza) recurge la urmatoarea „strategie”: tendinta de creare a termenilor prin apelul la cuvinte uzuale, calitate distincta pentru acest tip de terminologie. Asa cum arata si I. Meyer , majoritatea termenilor sunt metaforici, preferindu-se analogia cu realitati familiare. Spre exemplu, *mouse* este, cu siguranta, mult mai atractiv pentru vorbitori decit *X-Y position indicator* , denumirea initiala a termenului.

Limbajul telecomunicatiilor atrage si prin stilurile pe care le imita, de cele mai multe ori dind impresia ca nu este vorba de un stil stiintific, ci de unul literar. Se dezvolta chiar un limbaj tehnic colocvial: *computerize* , *icon*, *mobile phone*, *dial*, etc. care sunt utilizati atit de specialist, cit si de nespecialisi.

Lexicul este partea cea mai sensibilă la modificările impuse de o multitudine de factori de natură socială, culturală, tipuri de comportament etc..Analizând cauzele si tipurile schimbărilor semantice acad. Alexandru Graur [3] a subliniat faptul că sensul unui cuvânt face parte dintre elementele cele mai mobile ale unei limbi si că modificările de ordin semantic (în ansamblul lor) reprezintă unul dintre cele mai interesante aspecte ale dinamicii vocabularului.

Esenta fenomenului analizat constă în terminologizarea unor cuvinte din limba comună, înțelegând prin aceasta folosirea în cadrul limbajelor de specialitate a unor unități lexicale cu un alt sens decât cel pe care îl au în limba comună. Astfel, în termenul tehnic **open circuit** (" a circuit available for use") cuvântul **open** are un sens diferit față de cel din limba comună ("allowing access, passage, or a view through an empty space; not closed or blocked: *to leave the windows open at night* "). Cuvântul **band** ,având în limba literară sensurile: 1-" a flat, thin strip or loop of material, used as a fastener, for reinforcement, or as decoration..."; 2-" a group of people who have a common interest or purpose or who share a common feature..." se foloseste în domeniul telecomunicatiilor cu sensul de " 1. frequency spectrum between two defined limits. 2. A group of tracks on magnetic drum or on one side of a magnetic disk. 3. A set of frequencies authorized for use in a geographical area defined for common carriers for purposes of communication system management." (putem remarca extinderea, prin analogie, doar a unuia din cele două sensuri ale cuvântului din limba literară si anume " prezenta de trasaturi, scopuri comune"). Un alt exemplu poate fi cuvântul polisemantic **bridge**, care in limba literara are urmatoarele semnificatii: " 1. a structure carrying a road, path, railway, etc. across a river, road, or other obstacle; 2. a card game related to whist, played by two partnerships of two players who at the beginning of each hand bid for the right to name the trump suit, the highest bid also representing a contract to make a specified number of tricks with a specified suit as trumps ". In calitate de termen tehnic va fi utilizat cu urmatoarea conotatie: „, a device that links or routes signals from one network to another”, sensul terminologic apare ca rezultat al extinderii doar a unuia din sensurile lui si anume a celui de "obiect care uneste ceva."

Trecerea sensului modificat al cuvintelor din limba comună în sfera limbajelor de specialitate (a terminologiilor) are la bază o oarecare asociere (analogie). Acest lucru poate fi ilustrat si prin următoarele exemple, în care o serie de cuvinte uzuale intră în compunerea unor îmbinări terminologice :

house cable (communication cable within a building or a complex of buildings)

head end (a central control device, within CATV systems, that provides centralized functions such as remodulation) .

main station (a user instrument, *e.g.* , telephone or terminal with a distinct call number designation, used for originating calls, and on which incoming calls from the exchange are answered).

mosquito noise (in a video display, distortion sometimes seen around the edges of moving objects, and characterized by moving artifacts around edges and/or by blotchy noise patterns superimposed over the objects, resembling a mosquito flying around a person's head and shoulders).

noisy white (1. In facsimile or display systems, such as television, a nonuniformity in the white area of the image, *i.e.* , document or picture, caused by the presence of noise in the received signal. 2. A signal or signal level that is supposed to represent a white area on the object, but has a noise content sufficient to cause the creation of noticeable black spots on the display surface).

noisy black (1. In facsimile or display systems, such as television, a nonuniformity in the black area of the image, *i.e.*, document or picture, caused by the presence of noise in the received signal. 2. A signal or signal level that is supposed to represent a black area on the object, but has a noise content sufficient to cause the creation of noticeable white spots on the display surface).

În unele cazuri poate fi vorba de o analogie în planul acţiunii. De exemplu, termenul **fall time** (cu sensul: "The time required for the amplitude of a pulse to decrease (fall) from a specified value (usually 90 percent of the peak value exclusive of overshoot or undershoot) to another specified value (usually 10 percent of the peak value exclusive of overshoot or undershoot; *Synonym pulse decay time*") a apărut ca urmare a unei similitudini cu acţiunea exprimată de verbul **fall** „, move from a higher to a lower level, typically rapidly and without control..."); Termenul **mouse** (A hand-held computer input device that generates signals that increment, *i.e.*, slew, the position of a cursor on a video display. *Note*: A mouse is placed on a flat surface and moved manually in the direction in which it is desired to move the cursor. A mouse has momentary switches ("buttons") that may be finger-operated to trigger an event after the cursor is positioned correctly). Este posibil ca acest termen să fi apărut tot ca urmare a unui transfer semantic de tip metaforic si anume prin asociere cu denumirea unui animal - mouse ("a small rodent that typically has a pointed snout, relatively large ears and eyes, and a long tail"). Consideram, ca asocierea s-a făcut având în vedere atât forma, cât si acţiunea si efectul produs de un asemenea animal.

Din exemplele mentionate reiese că fenomenul polisemiei este prezent si în rândul termenilor, fapt remarcat si de autorii unei lucrări de semasiologie [4], în care precizează că: "... si în domeniul terminologiei, care constituie principala citadelă a monosemiei, legea multiplicării semnificatiilor îsi croieste drum, în ciuda eforturilor constiente ale reprezentantilor diverselor stiinte de a optimiza si standardiza sistemul lor terminologic, prin respectarea legii codului ideal: "un singur semn- un singur sens."

Prin modificările de sens o parte din termenii polisemantici mentionati, proveniti din limba comună, functionează ca omonime. Acad. Ion Coteanu mentiona , ca „ este firesc un cuvânt polisemantic să se poată desface în tot atâtea omonime câte sensuri (sau trimiteri la referent) are continutul lui ” [5].

Lingvistul V. P. Danilenko mentiona faptul că: "...în terminologie este întâlnită varianta în care polisemia se descompune într- atât încât aceasta devine omonimie" [6].

Ca o consecință a derivării semantice, pot deveni termeni si unele verbe din limba comună, care isi modifica sensul: **switch** (folosit cu sensul: „, in communications systems, to transfer a connection from one circuit to another ”; **feed** „, to supply a signal to the input of a system, subsystem, equipment, or component, such as a transmission line or antenna ”; verbul **save** are urmatoarea semnificatie in telecomunicatii: „, to make a computer keep the work that you have done on it “(ex. Don't forget to save before you close the file.), iar in limba literara este utilizat cu sensul „, to make someone or something safe from danger, harm, or destruction (rescue).

Schimbări de sens se pot produce si la nivelul unui element constitutiv al unui derivat. Astfel, in termenul **microinstruction** (An instruction that controls data flow and instruction-execution sequencing in a processor at a more fundamental level than machine instructions. *Note*: A series of microinstructions is necessary to perform an individual machine instruction) asistam la anihilata semnificatiei prefixoidului **micro-**. Aici elementul **micro-** si-a pierdut sensul de "mic", cu care apare în termenii **microcomputer** (computator minituarizat), **microchip** (un semiconductor foarte mic, utilizat la transportarea unui circuit electronic complicat).

Pe baza materialului lexical studiat si a analizei acestuia din punct de vedere al structurii semantice se poate concluziona că între limba comună si limbajele special (terminologii) există legături indisolubile de complementaritate ce evidentiază atât aspecte comune, cât si unele particulare legate de specificul domeniului de activitate.

Bibliografie:

- [1] MEYER, INGRID 2004 a. – “Computer words” (I) în MED Magazine (The monthly webzine of the Macmillan English Dictionaries), nr. 22, Macmillan Publishers Limited.
- [2] MEYER, INGRID 2004 b. – “Computer words” (II) în MED Magazine (The monthly webzine of the Macmillan English Dictionaries), nr. 23, Macmillan Publishers Limited.
- [3] Alexandru Graur, Studii de lingvistica generala. Varianta noua, Bucuresti,1960, p.212-219
- [4] M. Bucă, I.Evseev, Probleme de semasiologie, Editura "Facla", Timisoara, 1976, p.37.
- [5] Ion Coteanu s.a., Limba română contemporană. Vocabularul, Editura Didactică si Pedagogică, Bucuresti, 1985, p.125
- [6] V.P.Danilenko, Russkaja terminologia. Opyt lingvističeskogo opisaniija, Moskva, 1977, p.70